

MEDEWERKER STERIELE MEDISCHE HULPMIDDELEN

Samenvatting en conclusies

Er is voor het eerst een arbeidsmarkt- en structuuronderzoek¹ uitgevoerd naar het beroep medewerker steriele medische hulpmiddelen. De belangrijkste bevindingen zijn als volgt samen te vatten.

- De opleiding medewerker SMH is een nieuwe opleiding, gestart in 2009.
- De medewerker SMH heeft een uitstekend arbeidsmarktperspectief, zowel binnen zorginstellingen als binnen commerciële sterilisatiebedrijven.
- Tot nu toe is nog geen sprake van veel instroom van jonge mensen, de verwachting is dat dat met de nieuwe MBO-opleiding zal veranderen.
- Door uitbesteding van sterilisatiewerkzaamheden kan het werkveld van de medewerker SMH er in de toekomst anders uit gaan zien (meer commerciële bedrijven), maar de werkzaamheden binnen commerciële bedrijven wijken niet af van die binnen de zorginstellingen.
- De markt is nog steeds groeiende, met name vanwege de toename van innovatieve operatietechnieken komen er meer geavanceerde medische hulpmiddelen, die meer tijd/kennis en aandacht vragen.
- De erkenning van de leerbedrijven is in volle gang, de verwachting is dat alle leerlingen SMH eind schooljaar 2009/2010 bij een erkend leerbedrijf aan de slag zijn.
- Voor een sterke professionele positie van de medewerker SMH is een goede opleiding, maar ook nascholing van belang waar aandacht wordt besteed aan vaktechnische verdieping.

Inleiding

In augustus 2009 is door de SVGB in samenwerking met Ditmeijers' Research en CSC Nederland een arbeidsmarkt- en structuuronderzoek uitgevoerd naar het beroep medewerker steriele medische hulpmiddelen.

Voor het eerst is in kaart gebracht hoe de arbeidsmarkt er in deze beroepsgroep uitziet. Dit onderzoek betreft dus een 0-meting. Eén van de redenen om een onderzoek op te starten, is het feit dat in 2009 op drie ROC's in Nederland de nieuwe MBO-opleiding 'medewerker steriele medische hulpmiddelen' is gestart.

Bij het uitvoeren van deze nieuwe MBO-opleiding zijn erkende leerbedrijven nodig om de leerlingen in de beroepspraktijk op te leiden en ervaring op te laten doen. De SVGB heeft dan ook bij meerdere instellingen het proces van de BPV-erkenning opgestart.

Dit onderzoek zal van grote waarde zijn bij de doorontwikkeling van de opleiding medewerker steriele medische hulpmiddelen en bij het opzetten van de beroepspraktijkvorming.

Branche

Positie medewerker steriele medische hulpmiddelen

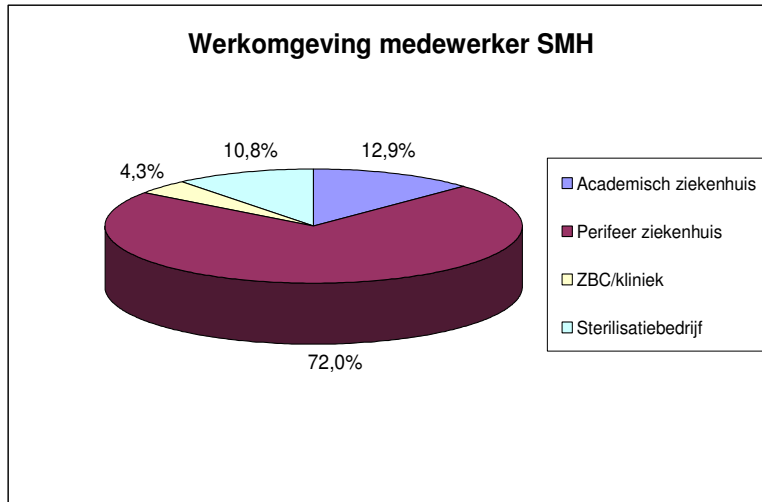
De medewerker steriele medische hulpmiddelen (SMH) werkt op de centrale sterilisatieafdeling (CSA) van een ziekenhuis, kliniek of in een sterilisatiebedrijf. Bij operaties en onderzoeken worden medische hulpmiddelen gebruikt die na gebruik gereinigd, gedesinfecteerd en/of gesteriliseerd moeten worden. Voor de uitvoering van operaties en onderzoeken is het werk van de medewerker SMH dan ook van essentieel belang voor het functioneren van een zorginstelling.

¹ De cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit onderzoek van: Gubbels, M.A., e.a., "Arbeidsmarkt- en Structuuronderzoek Medewerker Steriele Medische Hulpmiddelen" Ditmeijers' Research, Amsterdam 2009

Ondanks dat het beroep van onmisbaar belang is, is de CSA toch vaak een ondergewaardeerde afdeling binnen een ziekenhuis. Langzaam begint daar wel verandering in te komen, het beroep medewerker SMH wordt wat bekender (en daardoor wat meer begrepen).

De meeste medewerkers SMH zijn werkzaam in perifere ziekenhuizen. Daarnaast zijn de werkplekken voor de medewerker SMH in academische ziekenhuizen, zelfstandige behandelcentra (ZBC)/klinieken en sterilisatiebedrijven.

Figuur 1

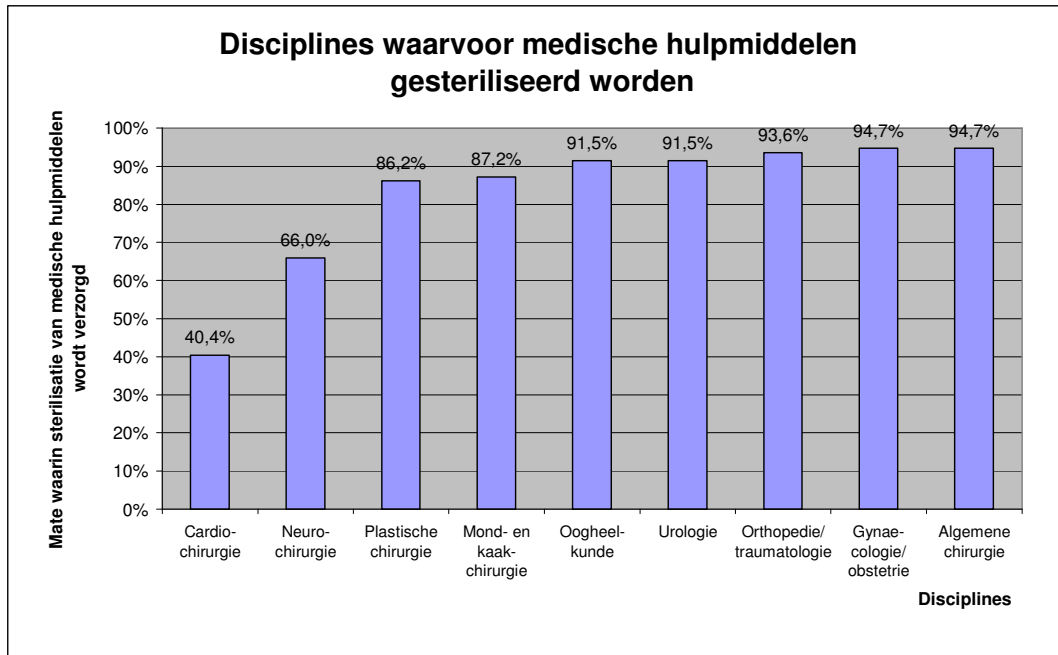
Bron: Gubbels e.a. (2009)

Belangrijkste taken

Eén van de belangrijkste taken van de medewerker SMH is het reinigen, desinfecteren en steriliseren van reusable medische hulpmiddelen. Daarnaast reinigt en desinfecteert de medewerker SMH scopen. In de reinigingsruimte van de CSA wordt het vuile instrumentarium binnen gebracht door de medewerker. Vervolgens reinigt en desinfecteert hij het binnengebrachte instrumentarium. In de tweede, schone, ruimte maakt de medewerker SMH het instrumentarium gereed voor het sterilisatieproces. Na sterilisatie voert de medewerker SMH nog een eindcontrole uit en als alle medische hulpmiddelen voldoen aan alle kwaliteitscriteria, geeft hij de medische hulpmiddelen vrij.

De CSA is inzetbaar voor zeer uiteenlopende geneeskundige specialisaties. Instrumentarium van verschillende disciplines worden door de medewerker SMH gereinigd, gedesinfecteerd en gesteriliseerd. In onderstaande figuur is duidelijk te zien dat instrumentarium voor de meeste disciplines wordt gesteriliseerd.

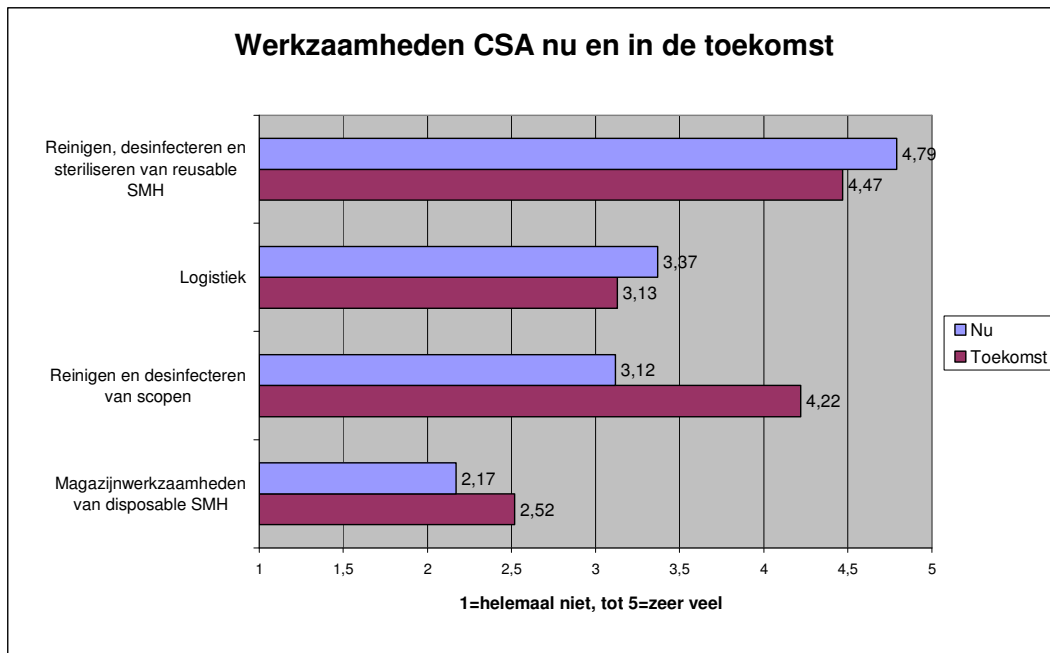
Figuur 2

Bron: Gubbels e.a. (2009)

De medewerker SMH kan eveneens betrokken zijn bij het logistieke proces en magazijnwerkzaamheden van onder andere disposable steriele medische hulpmiddelen. De kwaliteit en de kwantiteit van de steriele medische hulpmiddelen die in het magazijn zijn opgeslagen worden bewaakt door de medewerker SMH. In de praktijk worden reusable instrumenten soms vervangen door disposable instrumenten. Dit heeft met name te maken met de kosten. Wellicht dat daarom de verwachting in de toekomst is dat de medewerker SMH zich ook meer met magazijnwerkzaamheden zal gaan bezighouden.

Figuur 3

Bron: Gubbels e.a. (2009)

Uitbesteding sterilisatiewerkzaamheden

CSA's worden in meerdere mate uitbesteed aan commerciële sterilisatiebedrijven. In Nederland is dit enigszins aan de orde, in Groot Brittannië en Duitsland is dat al in een verder stadium. Het terugdringen van de kosten is hierin een van de grootste redenen, met name voor kleine ziekenhuizen.

Werken in een commercieel sterilisatiebedrijf kan voor de medewerker SMH andere consequenties hebben dan wanneer hij in een zorginstelling zou werken. Te denken valt aan andere CAO's en (secundaire) voorwaarden. Ook de kwaliteit van de medewerkers zou wel eens anders kunnen zijn, het is namelijk niet verplicht om opgeleide mensen voor dit beroep aan te nemen. Commerciële bedrijven zouden eerder geneigd kunnen zijn om minder opgeleide mensen (die wellicht goedkoper zijn) aan te nemen.

Leerlingen SMH kunnen goed stage lopen in commerciële CSA's. De werkzaamheden zijn verder gelijk aan die in de zorginstellingen. Vergeleken met kleine ziekenhuizen met weinig specialismen zijn de commerciële CSA's misschien nog betere leerbedrijven. In de commerciële CSA's worden meer verschillende soorten instrumenten gesteriliseerd dan in kleine ziekenhuizen met weinig specialismen.

Een nadeel van het uitbesteden van CSA's aan commerciële sterilisatiebedrijven is het logistieke proces. Als er met spoed instrumenten nodig zijn in een ziekenhuis die nog bij een sterilisatiebedrijf kilometers verderop liggen, dan duurt het langer voordat ze op de plaats van bestemming kunnen zijn. Wat dat betreft is het efficiënter om een CSA vlakbij de OK's te hebben.²

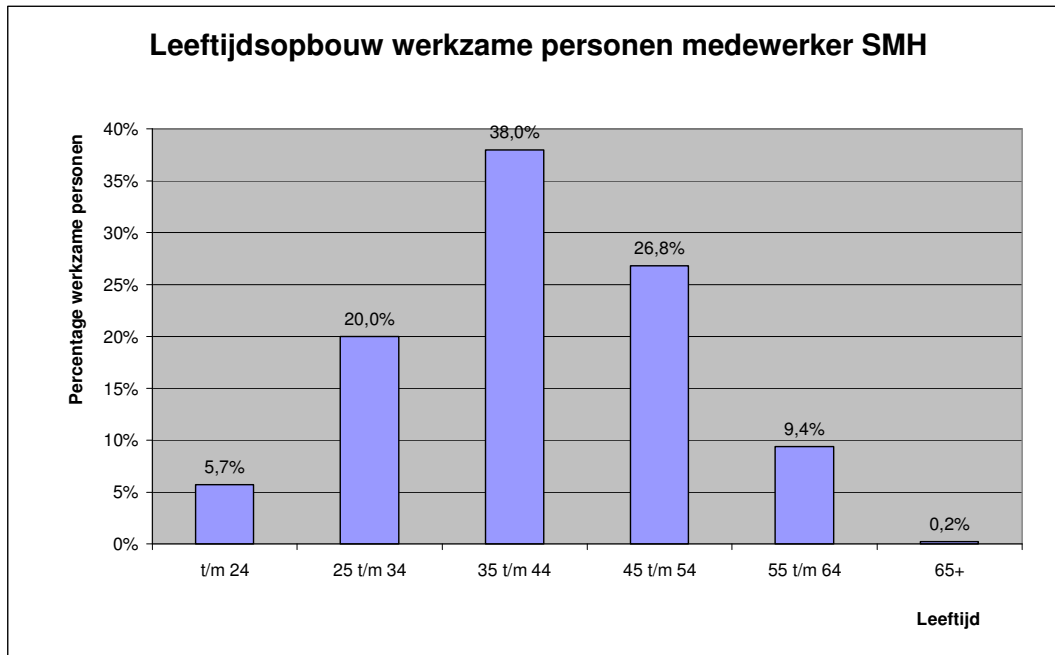
² Bronnen: 1. Goudswaard, A.P. (2006) Sterilisatie; buiten het medisch centrum?
2. Interview SVGB - mw. Drs. M. Jungblut, LUMC (juni, 2009)

Arbeidsmarktsituatie

Beschrijving arbeidsmarkt

- Naar schatting werken er ongeveer 2200 personen als medewerker SMH.
- Ongeveer tweederde van de medewerkers SMH is vrouw.
- Binnen de eigen functie is niet veel doorstroom mogelijk, wel is het mogelijk door te stromen naar een andere functie (na aanvullende opleiding), zoals OK assistent, teamleider SMH, leidinggevende, omloop OK of doktersassistent.
- Het gemiddeld aantal medewerkers per afdeling is 21,5. Iedere afdeling vertegenwoordigt gemiddeld 15,7 fte. Dat houdt in dat de gemiddelde medewerker SMH 0,73 fte voor zijn rekening neemt.
- De meeste medewerkers SMH hebben de leeftijd van 35 tot 45 jaar (zie figuur 4). De instroom van jonge medewerkers is niet erg groot te noemen. Het is echter te verwachten dat met de start van de nieuwe opleidingen aan de ROC's er meer instroom van jonge schoolverlaters zal zijn.

Figuur 4

Bron: Gubbels e.a. (2009)

Groeiende markt

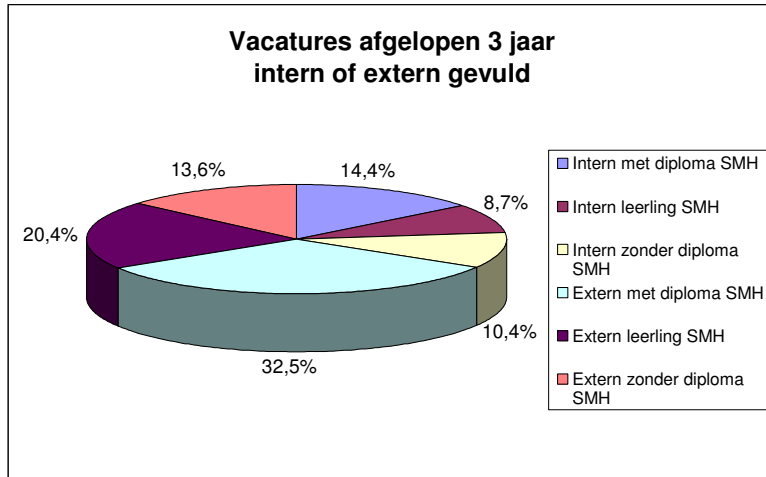
Door meer innovatieve operatietechnieken komen er steeds meer medische hulpmiddelen bij. Voor een groeiend aantal verschillende (kleine) handelingen in de OK's worden specifieke instrumenten ontwikkeld. De werkzaamheden voor de medewerker SMH worden daardoor arbeidsintensiever; de instrumenten vragen meer tijd, aandacht en kennis van de medewerker SMH. Er zullen dus meer medewerkers SMH komen die beter opgeleid worden. Ook door meer roulering in operaties komt er meer werk voor de medewerker SMH. Er worden steeds meer operaties uitgevoerd en de operaties vinden sneller na elkaar plaats; mensen worden sneller naar huis gestuurd zodat er eerder een bed vrij is voor de volgende patiënt.

Uitstekend arbeidsmarktperspectief

Zoals hierboven beschreven, is de arbeidsmarkt voor medewerkers SMH groeiende. Het huidige vacatureaanbod (augustus 2009) ligt op 79 vacatures, waarvan 33 vacatures voor leerlingen SMH zijn, 29 voor gediplomeerde medewerkers SMH en 17 voor ongeschoolden.

Op bijna 90% van alle afdelingen waren er de afgelopen drie jaar vacatures beschikbaar voor de functie medewerker SMH. De meeste van deze vacatures (52,9%) zijn in die periode extern gevuld door gediplomeerde medewerkers SMH of door leerlingen SMH. Hieruit kan worden opgemaakt dat er veel behoefte bestaat aan (toekomstige) gediplomeerde medewerkers SMH.

Figuur 5

Bron: Gubbels e.a. (2009)

Het bruto maandsalaris van een medewerker SMH ligt tussen de €1505,- en €2295,-.³ In deze range zit tevens het salaris van een leerling SMH. Vaak (wanneer de medewerker SMH in een ziekenhuis werkzaam is) valt het beroep medewerker SMH onder de CAO van ziekenhuizen (academisch of perifeer).

Doorstroom en uitstroom

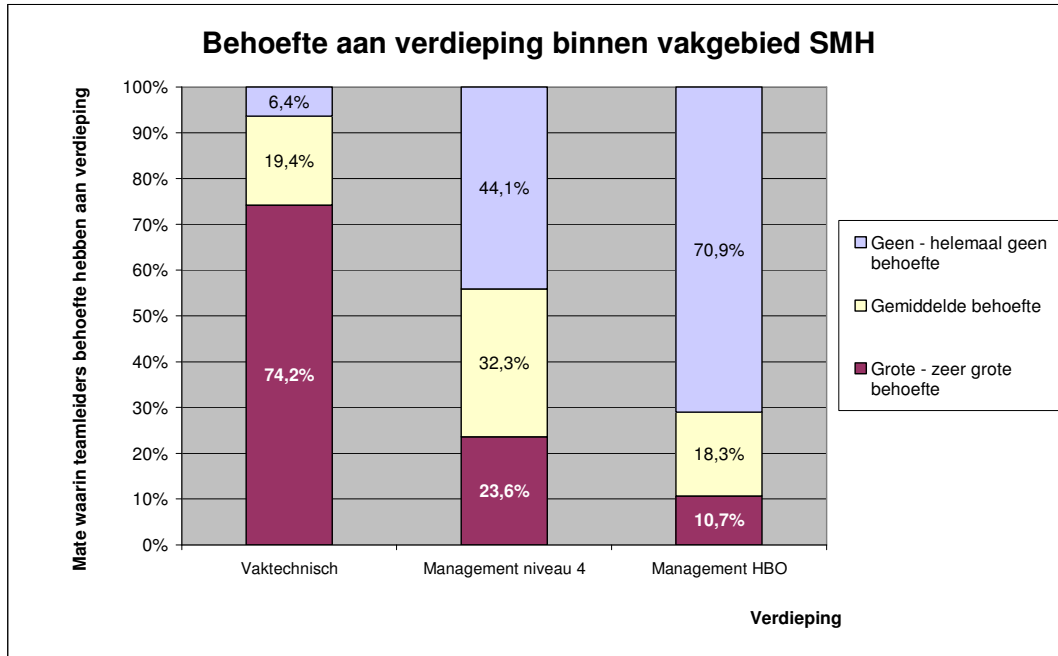
De meeste medewerkers SMH zijn gemiddeld 6 tot 15 jaar werkzaam op de CSA. Gemiddeld gezien zijn de afgelopen drie jaar per afdeling 3.28 medewerkers uitgestroomd (ongeveer één per jaar dus). De meeste uitstromers (42%) kozen voor een vervolg buiten de instelling waar zij werkzaam waren (veelal andere ziekenhuizen). Ook stroomde een relatief grote groep (31%) door naar een andere afdeling binnen de huidige instelling, zoals de OK en de apotheek. De meest genoemde redenen voor medewerkers SMH om te stoppen met hun huidige functie zijn privé (verhuizing, ziekte, kinderen etc.), doorgroeimogelijkheden en pensioen.

³ www.gobnet.nl, augustus 2009

Vaktechnische verdieping

Teamleiders van CSA's geven aan dat er veel behoefte is aan vaktechnische verdieping in hun beroep. Van alle ondervraagde teamleiders geeft bijna driekwart aan hier grote tot zeer grote behoefte aan te hebben. Men heeft beduidend minder behoefte aan verdieping in management.

Figuur 6

Bron: Gubbels e.a. (2009)

Uit bovenstaande informatie blijkt dat behoefte aan bijscholing op vaktechnisch gebied zeer groot is. Het lijkt een uitdaging om de mensen die reeds op de werkvloer actief zijn regelmatig bijscholing aan te bieden.

Onderwijsinformatie

Leerlingen/leerbedrijven

De opleiding Medewerker Steriele Medische Hulpmiddelen is een nieuwe opleiding. Deze is in 2009 gestart op drie ROC's: ROC Leiden, het Deltion College in Zwolle, en ROC Eindhoven.

In totaal zijn in 2009 63 leerlingen ingestroomd in de opleiding medewerker SMH⁴.

De komende jaren zal sprake zijn van nieuwe instromen, waardoor de gehele opleiding nog sterk zal gaan groeien.

De erkenning van leerbedrijven is in april 2009 gestart. De eerste leerbedrijven zijn inmiddels erkend, aan het einde van het schooljaar 2009/2010 zullen alle MBO-leerlingen op een erkende leerplek zitten.

⁴ Peildatum augustus 2009; de inschrijvingen kwamen wat later op gang, wellicht dat dit aantal nog enigszins zal toenemen.

Bijlagen hoofdstuk medewerker steriele medische hulpmiddelen

Tabel 1. Voorlopige leerlingaantallen medewerker steriele medische hulpmiddelen schooljaar 2009/2010

	Niveau 3
ROC Leiden	26
Deltion College Zwolle	21
ROC Eindhoven	16
TOTAAL	63

Bron: ROC Leiden, Deltion College Zwolle en ROC Eindhoven

Bronverwijzingen

Onderzoeksrapporten

- Gubbels, M.A., Van Helden, B., Loeber, R.G. & Rouwenhorst, P.A., “Arbeidsmarkt- en Structuuronderzoek Medewerker Steriele Medische Hulpmiddelen” Ditmeijers’ Research, Amsterdam augustus 2009.

Artikelen

- Goudswaard, A.P. (2006) Sterilisatie; buiten het medisch centrum?

Internetsites

- www.gobnet.nl, augustus 2009

Personen

- Interview SVGB - mw. Drs. M. Jungblut, Deskundige SMH, Leids Universitair Medisch Centrum, juni, 2009